

Helse- og omsorgsdepartementet

postmottak@hod.dep.no

Att.: Sissel Lyberg Beckmann

Oslo, 28. juli 2006

KOMMENTARRUNDE – HANDLINGSPLAN FOR BEDRE KOSTHOLD I BEFOLKNINGEN

Deres saksbehandler: Kli

Deres dato: 15.6.2006

Våre referanser.:

- rådgiver Helle Stordrange Grøttum, tlf. 23 35 35 23 / [helleg@naaf.no](mailto:helle@naaf.no)
- fagsjef Anne Elisabeth Eriksrud, tlf. 23 35 35 22 / anne@naaf.no

Innledende kommentarer

Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF) viser til brev fra Helse – og omsorgsdepartementet (HOD) datert 15. juni 2006 med kommentarnotat med utkast til disposisjon, innsatsområder og delmål. NAAF vil takke for at vi ble invitert til å komme med kommentarer til handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen. Det er positivt at det tverrdepartementalt settes fokus på kosthold. Vi må imidlertid understreke at den svært korte høringsfristen dessverre ikke har gitt oss muligheten til å behandle HODs utkast så grundig som vi skulle ha ønsket.

NAAF er medlem av Kostforum som er et samarbeidsorgan for de fem frivillige organisasjonene Norges Diabetesforbund, Kreftforeningen, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke og Norges Astma- og Allergiforbund. Kostforum sender et eget hørings svar som NAAF i sin helhet støtter. Norges Astma- og Allergiforbund ønsker å presisere nødvendigheten av at det i alle sammenhenger der det er

tale om kosthold og helse, også må tas hensyn til personer med matvareallergi og -intoleranse. Det må foreligge et likeverdig tilbud til de som har allergi eller intoleranse.

Punktene nedenfor refererer seg til tilsvarende nummerering og overskrifter i kommentarnotatet.

1. Innledning

Omlag 5 % av Norges befolkning har en eller annen form for matallergi / matoverfølsomhet, og 25 % opplever at de har en unormal reaksjon på mat. (Arslan, Lind, Florvaag og Berstad 2004) Ca. halvparten av disse reagerer på melk, de øvrige på egg, fisk, hvete, nøtter eller frukt. Til et måltid stilles krav til kvalitet. I tillegg til at maten skal være sunn, næringsrik og fristende, må det også tas hensyn til evt. allergier og annen overfølsomhet. Noen er så følsomme at de kan bli svært syke (anafylaktisk sjokk) av små mengder av den matvaren de ikke tåler. I verste fall kan de bli syke av lukten fra maten. Dette gjelder spesielt egg og fisk.

St.meld. 16 (2002-2003) fastslår at

”kostholdet skal være sammensatt slik at det:

- *redusere de kostholdsrelaterte helseskader i befolkningen*
- *er helsemessig trygt*
- *tilfredsstiller forbrukers krav”*

Kostholdsrelaterte helseskader kan også oppstå som følge av alvorlig matallergi. At maten er helsemessig trygg, innebærer for en person med matvareoverfølsomhet å ha tilbud om et trygt alternativ der det serveres mat. Både produksjon, tilberedning og servering må foregå på en slik måte at man kjenner ingrediensene, og kan unngå det man ikke tåler.

3. Mål

Hovedmål 2.

Bidra til å redusere sosiale ulikheter i helse. Som det står i handlingsplanen, er trivsel og velvære viktig for helsen og har nær tilknytning til mat og måltider. Det er viktig å understreke at servering av mat skal være et tilbud til samtlige uavhengig av helsetilstand, slik at tilbudet blir inkluderende også for personer med matallergi. Vi vet av erfaring at det er lett å forsøke å løse utfordringer knyttet til matallergi / -overfølsomhet med å be den enkelte eller

deres foresatte sørge for spesialmat til eget bruk, evt. oppfordre til uteblivelse fra forskjellige arrangementer. Dette er ikke akseptabelt.

4. Om strategiene i handlingsplanen

Primærhelsetjenesten, spesielt helsestasjoner har tradisjonelt sett vært kostholdsveiledere for småbarnsforeldre, skolebarn og ungdom. Dessverre har omorganisering og nedbygging av helsestasjonstilbudet ført til at dette arbeidet er nedprioritert. Dersom essensielle matvarer som for eksempel melk, hvete og fisk fjernes fra kosten pga overfølsomhet, er det spesielt viktig at næringsstoffene erstattes slik at barnet ikke blir feilernært men utvikler seg normalt. NAAF oppfordrer til at primærhelsetjenesten styrkes, spesielt helsestasjonstilbudet. Det understrekes at opplysningsarbeid både på individnivå og befolkningsnivå må inkludere informasjon om og til allergikere.

Pedagogiske virkemidler:

Det bekymrer NAAF at de praktisk estetiske fagene blir nedprioritert i skolen.

Syv av ti lærere i grunnskolen mangler fagkompetanse i heimkunnskap, og bare 30 % har utdanning tilsvarende 5 vekttall eller mer. De med best utdanning innen faget er over 54 år (Harman 2002). Det må stilles krav til kompetanse og det må gis like høy status til lærere i kost og helse som til lærere i andre fag. Kompetanse i helse og livsstil må være obligatorisk i lærerutdanningen. Barn og unge med diett pga matvareoverfølsomhet må ha krav på tilrettelagt undervisning. Trygg og ernæringsmessig god mat gjelder også for elever med matvareoverfølsomhet. Elevene må få kunnskap om erstatningsprodukter og trygg tilberedelse av mat.

Stadig blir vi minnet om viktigheten av god mathygiene. Mathygiene inkluderer allergihygiene og er en viktig del av faget. Allergihygiene betyr at overføring av allergener via kjøkkenredskaper ikke må forekomme.

Normative virkemidler:

NAAF har sammen med Kostforum arbeidet for at sunne valg skal være enkle. En symbolmerking på matvarene vil gjøre det lettere for forbrukerne å velge de sunne produktene. Personer med nedsatt eller manglende forståelse for skriftlig norsk vil lettere finne de sunne varene dersom de er merket med sunnhetssymboler. Det er derfor viktig at det pågående arbeidet med symbolmerking fortsetter. I tillegg til sunnhetmerking er det et ønske

fra NAAF at allergener også kan merkes med symboler slik at man lett kan se om et produkt inneholde f.eks. melk eller ikke.

Økonomiske virkemidler:

Sammen med Kostforum ber vi om at sukkeravgiften ikke fjernes slik at sunne matvalg skal være billigere enn de usunne.

Erstatningsprodukter personer med matvareoverfølsomhet bruker er ofte dyrere enn tilsvarende produkter. Det er bl.a. sukkeravgift på en del melkeerstatninger. NAAF ber om at denne blir fjernet. Dersom kostholdet er fordyrende pga overfølsomhet bør det være mulig å få innvilget stønader, evt. skattefradrag pga fordyrende kosthold. I dag er reglene for innvilgelse av grunnstønad gjenstand for ulik praksis avhengig av trygdekontor og saksbehandler. Dette er ikke tilfredsstillende.

Fysiske virkemidler:

Tilgjengelighet av matvarer må være uavhengig av diagnose og bosted. Det er i dag vanskelig å finne gode erstatningsprodukter i enkelte deler av landet. I barnehager, skoler og kantiner må personer med matvareoverfølsomhet gis et likeverdig og variert tilbud. De som tilbereder og serverer maten må ha kunnskap og forståelse om allergi og allergihygiene.

5. Innsatsområder

Det må innen alle 11 innsatsområder tas i betraktning at enkelte har spesielle behov og krever tilrettelegging og oppfølging i forhold til dette. Prinsippet om likebehandling og integritet er viktig både når det gjelder informasjon, tilgjengelighet og sosial tilhørighet. Dette gjelder om man er barn, voksen eller eldre, går i barnhage, skole, er i jobb eller på institusjon. NAAF vil igjen understreke nødvendigheten av hensyn til og tilrettelegging for personer med overfølsomhetssykdommer.

Hvilken rolle kan NAAF påta seg i gjennomføring av tiltakene?

NAAF mener det bør etableres nødvendige samarbeidsfora med relevante aktører, inkl. god dialog med frivillig sektor. NAAF vil gjerne delta i arbeidet med oppfølging av handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen. NAAF besitter betydelig kompetanse innenfor feltet matoverfølsomhet. Vi stiller gjerne vår kompetanse til rådighet for departementet i det videre arbeidet knyttet til handlingsplanen.

Samtidig er det meget viktig for NAAF å understreke at hovedansvaret for dette viktige og krevende arbeidet påhviler staten.

De frivillige organisasjonene opplever stadig strammere økonomiske rammevilkår knyttet til finansieringen av sin virksomhet. Vi lever i dag på innsamlede midler og økonomien er avhengig av medlemstallet. Tendensen er at medlemstallene går ned og inntektgrunnlaget er sviktende. Dette vil dessverre få konsekvenser for de oppgaver frivillige organisasjoner vil kunne være i stand til å ivareta. På den annen side representerer vi brukerkompetansen som skal vektlegges på samme vis som annen kompetanse (for eksempel innen medisin, jus, økonomi). Styrking av brukerorganisasjonenes økonomi vil kunne bidra til reduserte samfunnsmessige utgifter knyttet til kronisk sykdom og derved samfunnsøkonomisk gevinst.

Det er viktig med gode oppfølgingsrutiner slik at handlingsplanen blir et dokument med reelt innhold som etterleveres, og som får klare forpliktelser for Norges helseforetak og andre helseinstitusjoner.

Vennlig hilsen
for Norges Astma- og Allergiforbund

Anne Elisabeth Eriksrud / s /

fagsjef politikk

Helle Stordrange Grøttum

rådgiver